

9. Tomalia, T.S. (2016), "Innovations in restaurants", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, Ekonomichni nauky*, no. 5, Vol. 1, pp. 185-188.
10. Trends of the restaurant business 2017 from Poster, available at: <https://joinposter.com/post/restaurant-business-trends-2017> (access date July 21, 2017).
11. Chumak, O.V. (2014), "Analysis of the state and evaluation of tendencies of indicators of development of enterprises of restaurant economy", *BIZNES INFORM*, no. 12, pp. 307-313.
12. Shtal, T.V. (2011), "The current state and trends of the restaurant industry in Ukraine and the Kharkiv region", *Visnyk Lvivskoi komertsii noi akademii. Seriya Ekonomichna*, V. 38, pp. 137-141.
13. "10 restaurant trends that finally have come to Ukraine", available at: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1375097-10-restorannih-trendiv-shcho-nareshti-dijshli-do-ukrayini> (access date July 21, 2017).
14. "5 innovative technologies that have changed the restaurant business", available at: <https://business-opening.ru/franchises/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/555275-2/> (access date July 21, 2017).
15. "Slow food - a new philosophy of nutrition", available at: <http://zhyvyaktyvno.org/index.php/news/> (access date July 20, 2017).

УДК 338.532.42

Петришин Л.П.,
канд. екон. наук, доцент, зав. кафедри
обліку та оподаткування
Львівський національний аграрний університет

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ТИП РОЗВИТКУ ЯК НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Petryshyn L.P.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., head at the
department of accounting and taxation
Lviv National Agrarian University

INNOVATIVE AND INVESTMENT TYPE OF DEVELOPMENT AS A DIRECTION TO IMPROVE INTERNAL ENVIRONMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Постановка проблеми. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваціями вважаються новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [5]. Вони дозволяють підприємствам АПК підвищувати рівень конкурентоспроможності в умовах інтенсифікації глобалізаційних процесів, входження України до СОТ та перспектив вступу до ЄС, а також забезпечують краще виконання ними основного функціонального призначення – якомога повнішого задоволення продовольчих потреб міських та сільських жителів у якісних продуктах харчування. Без інновацій і тісно пов'язаних з ними інвестицій сільськогосподарське підприємство в умовах відкритого характеру економіки ліберального типу просто не виживе, оскільки його продукція не відповідатиме стандартам якості та виявиться надто дорогою. Основною метою впровадження інновацій в сільськогосподарських підприємствах є збільшення виходу продукції з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь та на одну голову худоби при найменших витратах виробничих ресурсів, насамперед трудових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств присвятили свої праці багато вітчизняних вчених. Серед них слід відзначити праці Зоргач А.М. [1], Калачової І.В. та Прокопенко К.О. [2], Левченко Н.М. [3], Нікітіна Ю.О. та Мельник М.В. [4], Руденко Г.Р. [6], Шубравської О.В. [7], Шумського А.В. [8],

Янченко З.Б. [9] та ін. В їхніх працях знайшли відображення різноманітні аспекти названої проблеми. Однак недостатньо висвітленими є питання формування інноваційно-інвестиційного типу розвитку в контексті удосконалення внутрішнього середовища сільськогосподарських підприємств.

Постановка завдання. Мета статті полягає в розробці шляхів формування інноваційно-інвестиційного типу розвитку як напряду удосконалення внутрішнього середовища сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційна діяльність в сільському господарстві, як і в інших сферах економіки, зводиться до створення, впровадження та поширення інновацій. Оскільки цей процес, як правило, відбувається в зовнішньому середовищі сільськогосподарських підприємств, то завдання останніх концентрується навколо їх впровадження та поширення. Лише найкрупніші серед них в сучасних умовах мають можливості для організації власних центрів, спеціалізованих на розробці нових інноваційних проєктів.

Більша частина сільськогосподарських інновацій в сучасному світі створюється в розвинутих країнах. Україна не має порівнянних з ними успіхів у створенні нових сортів сільськогосподарських культур та порід тварин, нових технологій виробництва продукції рослинництва і тваринництва. Через їх переважно іноземне походження однією з їх характерних ознак є висока вартість. Це ускладнює процес імплементації інновацій сільськогосподарськими підприємствами із зовнішнього середовища у внутрішнє. Лише у випадку, коли цей процес відбувається швидко і без надмірних перепон можна розраховувати на його високу ефективність.

Вітчизняна статистика, на жаль, не веде спостереження інноваційної активності сільськогосподарських підприємств. Форму державної статистичної звітності №ПНН «Обстеження інноваційної діяльності підприємств», яка подається один раз у два роки, відповідно до рекомендацій Євростату та ОЕСР, сільськогосподарські підприємства не заповнюють. Очевидно, в розвинутих європейських країнах це пов'язано з низькою питомою вагою сільського господарства в загальному обсязі виробленого ВВП. Однак в нашій країні, в якій сільське господарство стало основним сектором економіки за масштабами зовнішньоекономічної діяльності та основним джерелом постачання валюти в національну економіку, такі обстеження є необхідними.

Складність впровадження інновацій в сільськогосподарських підприємствах не є певним унікальним явищем, вона характерна для всієї національної економіки. Багато дослідників списують це насамперед на реальний характер війни, яку веде країна. Однак досвід інших країн світу засвідчує, що в умовах війни населення воюючих країн консолідується заради отримання перемоги, і одним з проявів такої консолідації поряд із зростанням рівня патріотизму є й нарощування творчого потенціалу, що в кінцевому рахунку знаходить свій прояв і в розробці та прискореному впровадженні інновацій.

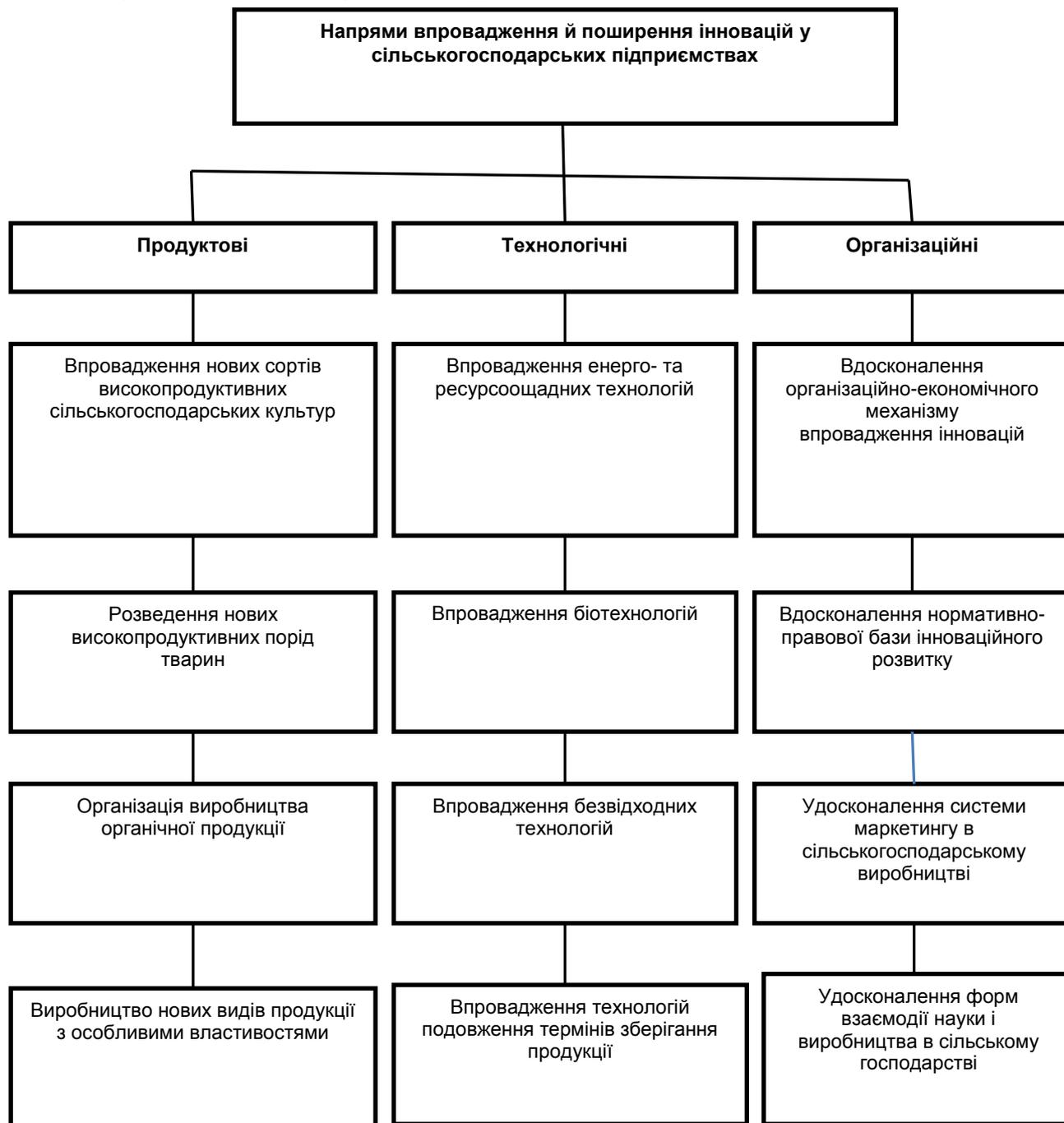
Результатом широкого впровадження інновацій у практику сільськогосподарського виробництва є зростання виробничого потенціалу підприємств. Зоргач А.М. з цього приводу зауважила: «інноваційно-інвестиційний потенціал сільськогосподарського підприємства слід розглядати як невід'ємну частину його виробничо-фінансового потенціалу, що являє собою реальні здатності господарюючого суб'єкта забезпечувати довготривале функціонування і досягнення стратегічних завдань і з урахуванням сукупних здатностей внутрішнього і можливостей зовнішнього середовища на основі використання системи наявних ресурсів. Тобто, інноваційно-інвестиційний потенціал – це органічна комбінація ресурсів, наявних у розпорядженні сільськогосподарського підприємства, його здатностей досягати певних цілей на основі раціонального використання цих ресурсів, можливостей підприємства максимально задовольняти потреби в продукції і послугах з метою реалізації інноваційно-інвестиційного проєкту» [1].

Усі сільськогосподарські інновації відповідно до сфери їх застосування можна поділити на три групи: продуктові, технологічні та організаційні. Відповідно до цього формуються й напрями їх впровадження і поширення в сільськогосподарських підприємствах.

У зовнішньому середовищі сільськогосподарських підприємств перебувають тисячі різноманітних сортів сільськогосподарських культур та порід тварин вітчизняної та зарубіжної селекції. Керівникам підприємств необхідно здійснити оптимальний підбір цих сортів і порід для розведення у своїх господарствах. Неухильне зростання урожайності практично всіх культур та продуктивності тварин в сільськогосподарських підприємствах країни засвідчує значну активізацію процесу впровадження інновацій у поточному десятилітті порівняно з минулим. Однак значне відставання в цій сфері від розвинутих країн світу засвідчує наявність значних резервів як у процесі відбору найкращих для вітчизняних умов сортів і порід, так і в технологіях виробництва продукції рослинництва і тваринництва.

Левченко Н.М. вважає, що «найефективнішими способами активізації інноваційного розвитку в аграрному секторі економіки, виходячи зі здійсненого аналізу і потенційних проблем, є формування та реалізація державної політики інноваційного розвитку АПК, відповідно до якої державні органи влади матимуть можливість застосовувати нові ринкові інструменти щодо підтримки та розвитку інноваційної діяльності аграрних підприємств, а саме: удосконалення земельних відносин (створення ринку землі);

розробка та вдосконалення загальними зусиллями інноваційних програм; активізація інноваційної діяльності у сфері оподаткування; формування відповідної інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції; розв'язання проблеми розвитку сільських територій» [3]. На нашу думку, відображені на рис. 1 напрями інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств більшою мірою відповідають потребам сьогодення.

Рис. 1. Основні напрями впровадження й поширення інновацій в сільськогосподарських підприємствах

Джерело: розроблено автором

Ключовими напрямами використання досягнень генетичної науки в сільськогосподарських підприємствах є створення нових генетично модифікованих організмів та маркерна селекція, яка дозволяє значно скорочувати час і кошти на створення нових сортів сільськогосподарських культур та порід тварин. Слід однак пам'ятати, що процес впровадження цих нових видів продукції вимагає посилення з боку держави контролю за безпечністю продуктів харчування.

Серед видів енерго- та ресурсоощадних технологій, які активно розробляються в зовнішньому середовищі сільськогосподарських підприємств, слід виділити такі, як мінімальний (Mini-trill) та нульовий (No-trill) обробіток ґрунту, а також Strip-trill та крапельне зрошення. Багато вітчизняних

сільськогосподарських підприємств вже впровадили окремі з цих технологій у комплексі чи певні їх елементи.

Технології Mini-trill, No-trill та Strip-trill передбачають значне скорочення витрат на основні види ресурсів. Вони дозволяють ґрунтам краще нагромаджувати вологу порівняно з традиційними технологіями. При цьому значно зменшуються витрати на обробіток ґрунту, зокрема витрати паливно-мастильних матеріалів та амортизаційні витрати. Завдяки зниженню рівня механічного навантаження на ґрунти забезпечується вища їхня опірність ерозивним процесам.

Однак слід враховувати, що крім позитивних сторін, для цих технологій характерні й негативні, зокрема необхідність значного оновлення машинно-тракторного парку та сільськогосподарських знарядь, пристосованих до цих технологій. Вимагаються підвищені дози внесення у ґрунт азотних та фосфорних добрив. При цьому повинна забезпечуватися вища порівняно з традиційними технологіями якість виконання технологічних операцій, а допущені недоліки призводять до значно більших негативних наслідків. У більшості випадків перехід від звичайних до названих технологій означає певне зниження врожайності сільськогосподарських культур протягом трьох років. Крім того, зростають витрати на боротьбу зі шкідниками та хворобами сільськогосподарських культур і бур'янами.

Перспективним напрямом інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств є впровадження крапельного зрошення. Якщо ще недавно ця технологія була актуальною для сільськогосподарських підприємств, розміщених у природно-кліматичних зонах Степу та Лісостепу, то зараз зростає потреба в її впровадженні в багатьох районах Полісся. Використання цієї технології значно знижує рівень залежності землеробства від кліматичних умов конкретного року, призводить до помітного зростання врожайності овочевих та ягідних культур, для вирощування яких вона найчастіше застосовується в нашій країні.

Вітчизняні сільськогосподарські підприємства приречені використовувати найновіші досягнення світової та вітчизняної науки у сфері біотехнологій, зокрема біоенергетики, яка демонструє високі темпи розвитку. Багато вітчизняних сільськогосподарських підприємств зайняті виробництвом сільськогосподарських культур для їх переробки в біоетанол. Однак в розвинутих країнах світу швидко розвиваються технології виробництва біопалива другого й наступних поколінь, які не створюють конкуренції вирощуванню продовольчих культур. Це насамперед його виробництво з відходів сільськогосподарського виробництва, зокрема через піроліз біомаси. Застосування відповідних установок у сільськогосподарських підприємствах дозволило б не лише скоротити обсяги купівлі енергетичних ресурсів, але й забезпечувати переробку на місці більшої частини відходів.

Майбутні сільськогосподарські підприємства функціонуватимуть не як виробничі системи, діяльність яких спрямована на постачання на ринок сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів. Перспективним шляхом їх розвитку є функціонування як екосистеми, яка органічно вписується в екосистему вищого порядку. Такий підхід до розуміння сутності сільськогосподарського підприємства докорінно змінює техніко-технологічні засади його функціонування, характер його взаємовідносин із зовнішнім середовищем та формування внутрішнього середовища. Це перехід від так званої індустріальної моделі розвитку сільського господарства до моделі сталого розвитку.

Однією з вимог сталого розвитку сільськогосподарського підприємництва є підтримання біорізноманіття. Тому ця модель поряд із впровадженням інновацій вимагає диверсифікації виробництва, формування багатогалузевого господарювання, органічного поєднання галузей рослинництва і тваринництва. Поступово всі інновації в сільському господарстві відноситимуться до типу екоінновацій.

Процес підтримки впровадження й поширення інновацій в сільськогосподарських підприємствах повинен відбуватися на національному, галузевому, регіональному, локальному рівнях та на рівні окремих підприємств. Шубравська О.В. зазначила, що «для забезпечення розвитку агропродовольчого сектора на інноваційній основі необхідно сформувати багаторівневу систему інформаційного, матеріально-технічного і фінансового забезпечення, доступ до якої має бути відкритим для наукових підрозділів аграрного профілю, виробників і споживачів продукції галузі на певних умовах для кожної їх групи, а також розробити принципи і механізми взаємодії та визначити ступінь відповідальності за їх дотримання всіма учасниками системи, включаючи державу» [7, с.100]. У віддаленій перспективі, очевидно, відбуватиметься процес інтеграції розвитку екоінновацій в сільськогосподарських підприємствах та в сільських поселеннях, результатом чого стане формування так званих екопоселень. Такі села вже існують у багатьох країнах-членах ЄС, а найбільше серед них, в якому налічується 750 будинків утворене в Данії, неподалік від Копенгагена. Формування таких поселень на даний час, очевидно, є вінцем практичного втілення ідей рівноважного розвитку сільських територій.

Серед організаційних заходів як складової напрямів впровадження й поширення інновацій в сільськогосподарських підприємствах особливої уваги заслуговує вдосконалення форм взаємодії науки і виробництва. Важливість цих форм визначається тим, що трансфер інновацій зі сфери наукових досліджень, в якій вони створюються, у виробничу сферу, для якої вони власне й призначені, демонструє високий ступінь залежності від форм взаємодії науки і практики.

В українській науці, на відміну від більшості європейських країн, основним центром взаємодії науки та практики є система науково-дослідних установ, які перебувають у складі НАНУ, а щодо АПК – НААНУ. В них проводяться основні наукові дослідження щодо виведення нових сортів сільськогосподарських культур та порід тварин, удосконалення існуючих і розробки принципово нових технологій виробництва продукції рослинництва і тваринництва.

Крім спеціалізованих науково-дослідних інститутів, ця система в сільському господарстві включає також мережу інститутів агропромислового виробництва та обласних дослідних станцій. Вона була породжена колишньою радянською моделлю управління науково-дослідницькою діяльністю і залишається незмінною упродовж усього часу політичної незалежності України.

Така система була досить ефективною у процесі наукового обслуговування потреб планово-централізованої економіки, однак демонструє цілковиту непридатність до обслуговування потреб економіки відмінного типу. Цей її недолік у багато разів підсилюється нестачею виділених бюджетних коштів для її функціонування, яка у кризових умовах, а бувало й у умовах економічного піднесення, перетворилася у хронічну.

Найслабкішим місцем такої системи організації науки та її взаємозв'язку з практикою є відірваність від тих тенденцій, які спостерігаються на ринках продукції, зокрема на ринках сільськогосподарських інновацій. Українське обмежене фінансування відповідно до рішень Президії НАНУ та НААНУ подається для підтримання існуючої мережі науково-дослідних установ та їхніх працівників, а також на реалізацію тих дослідницьких (серед них і інноваційних), які, на думку керівництва академій, мають перспективи і здатні підвищити рівень ефективності та конкурентоспроможності вітчизняного АПК загалом, у тому числі сільськогосподарських підприємств.

У розвинутих країнах світу основні наукові дослідження прикладного характеру вже давно, на відміну від України та деяких сусідніх країн, зосереджені в університетах. Цим забезпечується не лише процес проведення наукових досліджень у певній сфері, але й безпосередня передача застосованих у цьому процесі знань студентам. Якщо уявити собі, що і в нашій країні провести відповідну трансформацію об'єктів концентрації наукових досліджень, зокрема в аграрній сфері, це не призведе, на нашу думку, до автоматичного покращення процесу інтеграції науки з практикою. У більшості випадків традиції вітчизняних університетів не передбачають їх найтіснішого взаємозв'язку зі сферою підприємництва, зокрема сільськогосподарського.

Більшість учених, які працюють в університетах, зокрема аграрного профілю, захищають свої дисертаційні роботи, які нерідко віддалено відповідають потребам реального сектору економіки. Очевидно, що докорінні зміни в системі управління прикладною наукою, зокрема аграрною, потребують не лише зміни центрів її концентрації, як пропонують багато відомих вчених, але й у загальних основах її функціонування.

У колишньому Радянському Союзі основною підставою для розробки й впровадження тієї чи іншої інновації у виробничій сфері, зокрема в сільському господарстві, було рішення про його доцільність з боку органу управління вищого, а нерідко й найвищого рівня. В умовах ринкової економіки такий підхід є принципово непридатним. Розробляти і впроваджувати можна лише ті інновації, яких потребує ринок, витрати на які погодяться оплатити один чи тисячі тих, хто потребує безпосередніх результатів їх впровадження.

Світовий досвід організації взаємодії науки і практики, зокрема в сільськогосподарській сфері, є надзвичайно багатим. Ця проблема актуальна для всіх країн і кожна з них вишукує свої специфічні шляхи її розв'язання. При цьому вона обов'язково враховує надбання в цій сфері тих країн, які на цьому шляху досягли найбільших успіхів.

Одним з найбільш ефективних напрямів удосконалення організації науки (як сфери створення інновацій) та практики (як об'єкта їх впровадження і поширення) є формування системи агротехнопарків, аграрних бізнес-інкубаторів тощо. В умовах ліберальної економіки вони довели, що на сучасному етапі розвитку ринкової економіки є найефективнішою формою взаємодії науки і виробництва.

У вітчизняній науковій літературі є немало публікацій, в яких узагальнено досвід ФРН, Франції, Великобританії та інших країн-членів ЄС, а також США, Канади, Нової Зеландії у цій сфері. Їхній досвід є безцінним для використання в нашій країні, адже він став одним з чинників їхнього економічного зростання та здійснення так званої «зеленої революції» в цих країнах. Вони зуміли забезпечити високий рівень власної продовольчої безпеки.

У результаті опрацювання наукової літератури автор зробила висновок, що не менш цінним для вітчизняної науки є досвід країни, яка розміщена у зовсім іншому регіоні і має непорівнянні з Україною природно-кліматичні умови – Ізраїль. Такий висновок опирається насамперед на те, що в цій країні створенням технологічних центрів у багатьох випадках займаються наші колишні співвітчизники, а також на те, що цей досвід цілком відмінний від досвіду країн-членів ЄС та США. У цих країнах вони функціонують на принципово інших основах. У більшості випадків вони лише надають площі для розміщення інноваційних старт-апів та незначні за обсягом послуги. В Ізраїлі сформовано докорінно інший підхід.

Перші бізнес-інкубатори в цій країні були організовані для того, щоб використати інтелектуальний потенціал багатотисячної плеяди іммігрантів з країн колишнього СРСР. Стимулом для їх розвитку стало також практично повне скорочення дотації сільському господарству, оскільки зекономлені кошти були необхідні для облаштування іммігрантів.

Галузь, яка до 90-х років минулого століття традиційно, як і в інших розвинутих країнах світу, отримувала значні за обсягом дотації з державного бюджету, опинилася у значно погіршеному середовищі. Організація бізнес-інкубаторів, які в Ізраїлі називають теплицями, зокрема сільськогосподарського спрямування, стала відповіддю на складну ситуацію, виходом з якої могло бути лише переведення її на інноваційний тип розвитку. Теплиці стали центрами тісної взаємодії науки та фермерів, кібуців у цій сфері.

Всього в Ізраїлі функціонують понад три десятки бізнес-інкубаторів (у світі загалом – майже три тисячі). Всі працюють під егідою Міністерства промисловості. До 2009 р. всі вони перебували в державній формі власності, а згодом були приватизовані.

Основне завдання, яке стоїть перед інкубатором-теплицею, полягає в фінансовій та організаційній допомозі молодим фірмам, які мають певні інноваційні ідеї та наміри втілювати їх в життя. Інкубатори беруться підтримувати ті інноваційні розробки, які через надто високий рівень ризиків не хочуть брати під своє крило венчурні фонди. Під реалізацію певної інновації створюється, як правило, невелика за розмірами фірма. Щоб вона змогла бути прийнятою в інкубатор, інноваційна технологічна ідея повинна обов'язково мати значний експортний потенціал, адже тільки в такому випадку впровадження інновації може принести вагомий фінансовий результат, оскільки фінансовий ринок Ізраїлю для цього є занадто вузьким.

Розробники інноваційної технологічної ідеї (як правило, вчені) подають заявку в інкубатор з чітким обґрунтуванням суті та ринку, на якому вона реалізовуватиметься. Спеціалісти інкубатора детально вивчають заявку і приймають позитивне рішення або відхиляють її.

До кожного з інкубаторів щорічно поступає 100-200 заявок, з яких реально проходять відбір 4-6 новоорганізованих фірм. Після проходження відбору на рівні інкубатора їм ще необхідно пройти таку ж процедуру на рівні офісу головного вченого міністерства промисловості, пройшовши яку, фірма стає членом інкубатора. Після цього вона отримує приміщення, необхідні для роботи, а також так званий стандартний бюджет розміром 500 тис. доларів США строком на два роки. Фірми біотехнологічного спрямування можуть перебувати під «дахом» теплиці три роки.

Із загальної суми бюджету в 500 тис. доларів 85 відсотків – кошти з державного бюджету країни, які виділяються через офіс головного вченого Міністерства промисловості, річний бюджет якого на ці цілі складає 300-400 мільйонів доларів США. Інша частина бюджету (15 відсотків) виділяється самою «теплицею». Слід зазначити, що кошти з державного бюджету виділяються теплиці, а не певній фірмі.

Відповідно до стандартної схеми розвитку компанії, яка стала учасником теплиці, випускаються акції. При цьому відсоток інноваційної ідеї складає 30-70 відсотків. Вклад теплиці – названі 500 тис. доларів. Для того, щоб держава мала певні гарантії того, що фірма не стане на ноги і швидко продасться, 40 відсотків акцій, які належать теплиці, не мають права на відчуження впродовж шести років. Протягом цих шести років фірма має право повернути гроші, отримані від держави, і повністю позбутися зобов'язань перед нею.

В чому ж полягають вигоди фірм, які входять в теплицю? Вони отримують необхідний стартовий капітал, без якого реалізація інноваційної ідеї неможлива. Вигода держави полягає в тому, що вона стимулює розвиток духу підприємництва у країні і отримує свою частину доходів від діяльності успішних фірм, залучених до теплиць. Держава бере на себе ризики молодих фірм, які не хоче брати на себе приватний капітал.

Значна частина фірм в теплицях протягом двох років перебування в них стає успішною і збільшує свою вартість у десятки, а то й у сотні разів. Але немало є й таких, які терплять невдачі, незважаючи на значну дорадчу, юридичну і фінансову допомогу теплиці. В такому разі фірма ліквідується без повернення коштів державі. Гроші державі повертають лише успішні фірми.

Така форма взаємодії між наукою та практикою за участі держави докорінно відрізняється від тієї, яка на даний час існує в нашій країні. Рішення про виділення коштів під певну інноваційну ідею приймає не чиновник, а ринкові структури, які очікують на отримання прибутків у результаті їх впровадження. Така форма фільтрації наукових ідей є значно ефективнішою.

Агропромислові фірми займають помітну питому вагу у загальній кількості фірм в теплицях – 20-25 відсотків. Це фірми, які займаються крапельним зрошенням та системами контролю витрат води, зеленими технологіями, біотехнологіями та біоенергетикою.

Реалізація інноваційних проектів здійснюється у процесі тісної співпраці між цими фірмами та фермерами. Взаємодія між ними відбувається двосторонньо: ізраїльські фермери, як правило, високоосвічені і з задоволенням беруть участь в експериментах з новими технологіями, а науковці на основі такої апробації ідей отримують стимули для їх вдосконалення. Вважаємо доцільним впровадження ізраїльського досвіду організації взаємодії між прикладною аграрною наукою та виробництвом, адаптувавши його до вітчизняних умов.

Висновки з проведеного дослідження. Перехід сільського господарства на інноваційний тип розвитку дозволить докорінно змінити внутрішнє середовище сільськогосподарських підприємств. Він забезпечить підвищення ефективності використання усіх видів ресурсів, покращення фінансово-економічних результатів та підвищення рівня конкурентоспроможності на національному та світовому агропродовольчих ринках.

Здійснення цього переходу неможливе за умови збереження існуючих економічних відносин, зокрема у сфері АПК. Необхідною передумовою формування інноваційно-інвестиційного типу розвитку як напряму вдосконалення внутрішнього середовища сільськогосподарських підприємств є поглиблення економічної реформи у країні, зокрема у сфері взаємодії науки і практики, що повинно забезпечити значне прискорення процесу впровадження найсучасніших наукових досягнень в сільськогосподарське виробництво.

Література

1. Зоргач А.М. Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / А.М. Зоргач. – К., 2016. – 20 с.
2. Калачова І.В. Інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств: перешкоди та напрями розвитку / І.В. Калачова, О.В. Шубравська, К.О. Прокопенко // Статистика України. – 2013. – № 1. – С. 10-17.
3. Левченко Н.М. Форми та методи державної підтримки інноваційного розвитку АПК / Н.М. Левченко // Актуальні проблеми державного управління. – 2010. – № 2. – С. 87-96.
4. Нікітін Ю.О. Парадигма «відкритих інновацій» як визначення «відкритого інноваційного процесу» / Ю.О. Нікітін, М.В. Мельник // Інноваційна економіка. – 2016. – № 7–8. – С. 42-46.
5. “Про інноваційну діяльність” Закон України від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
6. Руденко Г.Р. Особливості впровадженні інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств / Г.Р.Руденко // Бізнес-інформ. – 2015. – №5. – С. 128-135.
7. Шубравська О.В. Інноваційні трансформації агропродовольчого сектора економіки: світові тенденції та вітчизняні реалії [Електронний ресурс] / О.В. Шубравська // Економіка і прогнозування. - 2010. – № 3. – С. 90-102. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2010_3_10.
8. Шумський А.В. Управління інноваційним розвитком агропромислового виробництва: стан та перспективи розвитку / А.В. Шумський // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 24-29.
9. Янченко З.Б. Особливості розробки регіональних інноваційних програм аграрної сфери / З.Б. Янченко // Економіка АПК. – 2013. – № 6. – С. 63-67.

References

1. Zorhach, A.M. (2016), “Management of innovative and investment activity of agricultural enterprises”, Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.04, Kyiv, Ukraine, 20 p.
2. Kalachova, I.V. (2013), “Innovative activity of agricultural enterprises: obstacles and directions of development”, *Statystyka Ukrainy*, no. 1, pp. 10-17.
3. Levchenko, N.M. (2010), “Forms and methods of state support of AIC innovative development”, *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, no. 2, pp. 87-96.
4. Nikitin, Yu.O. (2016), “Paradigm of “open innovations” as a definition of an “open innovation process”, *Innovatsiina ekonomika*, no. 7-8, pp. 42-46.
5. The Verkhovna Rada Ukrainy (2002), Law of Ukraine “On innovative activity” dated July 4, 2002 No. 40-IV, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (access date July 28, 2017).
6. Rudenko, H.R. (2015), “Peculiarities of innovation introduction in activity of agricultural enterprises”, *Biznes-inform*, no. 5, pp. 128-135.
7. Shubravska, O.V. (2010), “Innovative transformations of agro-food sector of the economy: global tendencies and national realities”, *Ekonomika i prohnozuvannia*, no. 3, pp. 90-102, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2010_3_10. (access date July 28, 2017).
8. Shumskyi, A.V. (2012), “Management of innovative development of agro-industrial production: conditions and prospects of the development”, *Innovatsiina ekonomika*, no. 5, pp. 24-29.
9. Yanchenko, Z.B. (2013), “Peculiarities of development of regional innovative programs of agrarian sphere”, *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 63-67.

Рецензент : д.е.н., професор Львівського національного аграрного університету Г.В. Черевко